

малий, а час використання заняття нестривалий, у подальшому планується збільшення вибірки і більш детальне дослідження як отриманих творчих продуктів з метою визначення більш детального аналізу кольорів і форм емоцій, та їх співвідношення, так і вивчення впливу цього заняття на розвиток рефлексії.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ЛОГОРИТМІЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДІТЬМИ ІЗ ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Призванська Роксолія,

*старший викладач кафедри корекційної педагогіки та інклюзії
Львівського національного університету імені Івана Франка,
член ВГО «Арт-терапевтична асоціація» (Львів)*

Музика є найскладнішим для розуміння видом мистецтва, який приваблює дітей. Це зумовлено могутнім сугестивним впливом музики, який є унікальним серед інших впливів. Як встановлено вченими, кожна людина продукує на клітинному (нейронному) рівні свою частоту вібрацій, безпосередньо пов'язану з емоціями. Вона повинна бути «співзвучна», синхронізована з навколишнім простором – як ближнім, так і далеким. «Хто знає закон вібрацій – той знає весь закон життя», – знаходимо в древніх джерелах. Вчені розглядають музику як джерело емоційного, інтелектуального, творчого розвитку дітей, розкривають проблему розвитку музичного ритму і практично не наголошують на проблемі розвитку почуття ритму як якості особистості дитини.

Застосування арт-терапії як одного із засобів психолого-педагогічної корекції є особливо актуальним на сучасному етапі розвитку науки і практики спеціальної освіти (як зазначають В. Бондар, А. Колупасва, З. Ленів, Н. Манько, С. Миронова, В. Тарасун, В. Синьов, І. Марченко, М. Шеремет, Є. Шульженко та ін.) та значною мірою орієнтована на діагностику і корекцію порушень розвитку дітей із психофізичними особливостями.

Аналіз літератури засвідчив, що науковці та практики в галузі логопедії у пошуках ефективних засобів корекції мовлення частково застосовували у своїх дослідженнях позитивний механізм впливу музики, казки, мистецтва, рухів як важливих технологій у комплексному підході до подолання будь-яких психофізичних проблем розвитку дітей. Зокрема, відомі спроби впровадження в логопедичну практику музикотерапії (З. Матейнова, С. Машура), казкотерапії (О. Рау), образотворче мистецтво (Л. Кашуба), яких, звичайно, недостатньо.

«Головна ознака музикальності – відтворення музики як вираження змісту ритмічними рухами» (Б. Теплов). Музично-ритмічне виховання дітей та юнацтва побудовано на основі провідних положень системи Е. Жак-Далькроза. Дослідники Н. Александрова, В. Гринер, О. Конорова та ін. особливу увагу приділяють підбору високохудожнього репертуару для занять з ритміки: поряд з класичною музикою вони використовують народні пісні та мелодії, твори сучасних композиторів. Створювали систему ритміки, розрахованої на дітей дошкільного віку дослідники: М. Румер, Н. Метлов, Ю. Двоскіна, пізніше їх підтримали Н. Ветлугіна, О. Кенеман, С. Руднева та ін.

У спеціальній педагогіці використовується термін «логоритміка» як низка рухливих ігор та фізичних вправ у поєднанні музики з мовленням, музики і рухів, слова та рухів, що сприяють вдосконаленню загальної моторики. Вченими доведено, що чим вище рухова активність дитини, тим краще розвивається мовлення. Взаємодія загальної та мовленнєвої моторики вивчена та підтверджена дослідженнями великих вчених, таких як І. П. Павлов, О. О. Леонтьєв, О. Р. Лурія. Коли дитина оволодіває руховими вміннями та навичками, розвивається координація рухів. Формування рухів відбувається з участю мови. Точне, динамічне виконання рухів для ніг, рук, голови, тулуба удосконалює рух артикуляційних органів: губ, язика, піднебіння і т.п.

В останні роки все частіше можна зустрічати дітей з тяжкими порушеннями мовлення, які виникають в разі різних синдромів у з'єднанні з порушенням рухової сфери. Для попередження та подолання таких порушень і комплексної корекції розвитку дитини ефективними є логоритмічні заняття з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку.

Заняття логоритмікою в першу чергу рекомендовані дітям із такими мовленнєвими порушеннями: дислалія, дизартрія, порушення темпу мовлення (брадилалія, тахілалія), заїкання, алалія, затримка мовленнєвого розвитку, логоневроз. А також дітям з ДЦП, із затримкою психічного розвитку, дітям з різними синдромами і розладами, що супроводжують порушення розвитку (аутистичний, епілептичний і т.п.). Логоритмічні заняття являють собою ряд прийомів, в основі яких лежить принцип поєднання рухів, музики та мовлення, що підвищує ефективність всієї корекційної роботи як у дітей із мовленнєвими проблемами, так і дітей із порушеннями рухової сфери.

При корекції мовленнєвих і рухових порушень в логоритміці виділяють два основних напрями. Перший напрям – розвиток немовленнєвих процесів. Ця робота включає удосконалення загальної мото-

рики, координації рухів, орієнтування в просторі; регуляцію м'язового тону; розвиток почуття музичного темпу і ритму; співочих здібностей; активізації всіх видів уваги та пам'яті. Другий напрям – розвиток мовлення та корекція рухових порушень. Ця робота спрямована на розвиток дихання, голосу; тренування повільного темпу мовлення, інтонаційної виразності; розвитку артикуляційної та мімичної моторики; координацію мовлення з рухами; виховання правильного вимовляння звуків і формування фонематичного слуху.

Всі види логоритмічних ігор і вправ пропонуються у поєднанні з якою-небудь ритмічною основою: під музику, на рахунок чи словесний, частіше віршований супровід. Термін занять може бути від 20 до 30 хвилин. Залежно від порушень, заняття проводяться індивідуально чи в міні-групах (3-5 чоловік). Кількість занять в тиждень та курсу визначається ступенем та формою порушення. Для формування груп і складання плану індивідуальної роботи проводиться первинна діагностика, завдяки якій виявляється тип і співвідношення мовленнєвих та рухових порушень.

Маючи досвід у проведенні таких занять, пропонуємо план його проведення.

Структура логоритмічного заняття:

- рух під музику, вправи в різних видах ходьби та бігу;
- танок (хоровод);
- вивчення вірша з рухами;
- пісня у супроводі з жестами;
- логопедична гімнастика;
- мімичні вправи;
- масаж (спини, рук, ніг і т.п.) чи гімнастика для очей;
- пальчикова гра;
- комунікативна чи рухова гра.

Залежно від сюжету, заняття може включати вправи на релаксацію під музику, чистомовки, мовленнєві чи музичні ігри; заняття на розвиток відчуття ритму чи уваги.

Усі вправи проводяться на повторенні за педагогом. Мовленнєвий матеріал попередньо не вчиться напам'ять. Основою занять може бути казковий сюжет, уявна мандрівка чи екскурсія, фольклорні джерела, сюжетні та дидактичні ігри. Тематичне спрямування та організаційна варіативність занять формують у дітей зацікавленість музикою та мовленнєвою діяльністю, підтримують позитивне емоційне відношення малюків до логоритмічних вправ, а це допомагає досягнути

кращих результатів у навчанні та вихованні. По закінченні заняття кожному із учасників, за бажанням, треба надати можливість розповісти про свої враження від роботи, що хотілося передати у рухах та наскільки це вдалося.

Отже, питання проведення логоритмічних занять і використання музикотерапії є актуальним та потребує подальшого дослідження. На сьогоднішній день є нагальна потреба в розробці методів та технік, що допомагали б педагогам налагодити ефективну комунікативну взаємодію з дітьми, більш глибоко пізнати внутрішній світ кожної дитини, подолати страхи і мовленнєві порушення, розв'язати проблеми дитячої тривожності та соціальної дезадаптації, а також привити навички емоційної саморегуляції.

Література:

1. Гаркавенко Л. Про емоційне забарвлення та музичне джерело стану душі / Л. Гаркавенко // Психолог. – 2003. – №35. – С. 9-14.
2. Деркач О. Впровадження елементів музичної терапії в навчальний процес підготовки майбутніх вчителів початкових класів / О. Деркач, М. Вацьо // Рідна школа. – 2005. - №12. – С. 7-12.
3. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: Навчально-методичний посібник / Колупаєва А.А., Таранченко О.М. – Київ, 2010. – 96 с.

КОНЦЕПТ “НАРАТИВНОЇ РЕТИКУЛЯЦІЇ” ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЕФЕКТУ ПЛЕЙБЕК-ТЕАТРУ

Савінов Володимир,

сертифікований плейбек-театр-практик, гештальт-психотерапевт, психодрама-практик, молодший науковий співробітник Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, засновник і керівник Київського плейбек-театру “Déjà vu plus”, відділення плейбек-театру ВГО «Арт-терапевтична асоціація» (Київ)

При розгляді мистецтва плейбек-театру з функціональної точки зору, наприклад, як форми обміну досвідом [5], соціально-психологічної практики та засобу арт-терапії [4], методу допомоги [8] чи особистісного розвитку [3], зазвичай увагу більше приділяється його індивідуально-особистісним ефектам. Так, досліджуються особливості дореагування почуттів, ефект відчуження, нарративізація та переінтерпретація досвіду, моральна уява, розвиток спонтанності, пошук психологічних ресурсів, розкриття та насичення наративу тощо.

Водночас зазначається, що плейбек-театр як соціально-психологічна практика є практикою саме групової роботи, але його вплив на гру-